

Миливој Б. АЛАНОВИЋ*
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 01. 10. 2018.
Прихваћен: 14. 02. 2019.

ЗНАЧЕЊА ГРАМАТИЧКОГ СУБЈЕКТА**

Најважнији задатак овога испитивања јесте да се знања о значењском потенцијалу субјекта допуне, при чему централно место у раду припада значењима која се могу оценити као потпуно несвојствена овој грамавичкој категорији.

Кључне речи: српски језик, грамавички субјекат, семантичке улоге.

1. Увод

Бавити се једном од централних грамавичких категорија, каква је управо субјекат, врло је незахвално, што увелико ограничава простор у ком истраживач може да пронађе аутентичну тему за своје испитивање. Срећом, семантички мотивисани приступи отварају нове истраживачке перспективе и, што је још важније, у значајној мери служе да се и сама синтакса преосмисли, што је потпуно у духу савремених лингвистичких испитивања која се усмеравају на проучавање функционално-комуникативне перспективе реченице, а посебно на прелазно поље између лексике и граматице.

Баш зато се у овоме раду бавимо значењским ресурсима грамавичког субјекта, који не зависе само од грамавичког, или реченичног, модела већ и од у њему остварене лексичке селекције и лексичке дистрибуције. Тако, премда је за грамавички субјекат типично да означи улоге у пољу семантичког субјекта и објекта, нпр. *Ана је све појела*; *Бранко је порастао*; *Марко је добио књигу на поклон*; *Тврђава је претрпела огромна разарања*, на овој се

* milivoj.alanovic@ff.uns.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 178004 под називом *Стандардни српски језик – синтаксичка, семантичка и прагматичка истраживања*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

реченичној позицији, истина са неједнаком учесталошћу, реализују различита процесуална, околносна и, сасвим условно, квалификативна значења, нпр. *Обузео га је неки страх* [← Уплашио се], *Мучи га несаница* [← Данима не може да спава], *Зима је време мировања биљака* [← Биљке мирују зими], *Склад је његова главна црта* [← Он је складан], иначе типична за глаголски или именски предикат, односно за адвербијале. Зато је основни циљ овога рада да утврди лексичко-граматичке услове чије задовољење омогућује мања или већа одступања од типичног значењског профила граматичког субјекта.

2. Место и улога граматичког субјекта у реченици

До дана данашњег у србистици није дат општеприхваћен и коначан одговор на питање о статусу граматичког субјекта у реченици. Тако је за Белића, као за младограматичара, субјекат главни реченични члан од кога зависи и сам предикат (Белић 1998: 119), док је за П. Мразовић, представницу депенденцијалног теоријског модела у србистици, он допуна финитном глаголу као и свака друга, нпр. објекат или предикатив (Мразовић 2009: 525). Ипак, већина домаћих истраживача застала је на пола пута између ових двеју крајности, заступајући компромисан став да су субјекат и предикат два главна реченична члана (Стевановић 1979: 34; Миновић 1987: 31; Ружић 2005: 478; Пипер/Клајн 2013: 280, 296; Станојчић/Поповић 2014: 235, 237, 245). Проблем је, морамо приметити, да се ова структурна биполарност реченице битно опире, уз депенденцијални, и генеративном и функционалном моделу описа односа у реченици, на чему се, уз изнету опаску, ипак даље нећемо задржавати.

Без обзира на нерешеност статуса, управо често истицана централност субјекта говори нам да је у питању синтаксичка категорија која није могла бити остављена изван научне пажње, што се свакако односи и на њено значење. Наиме, иако смо раније нагласили да се субјекат једном смешта међу допуне, а други пут у исти ранг са предикатом, знатно већи степен јединства показују ставови домаћих граматичара када је реч о његовим значењским ресурсима.

Тако, на пример, М. Стевановић за субјекат налази да је „најчешће вршилац радње, односно носилац стања или особине која му се приписује”, при чему не искључује ни различите предмете и уопште појмове у овој улози (Стевановић 1979: 23–24). На готово истом је трагу и Љ. Поповић тврдећи да се субјектом „означава носилац ситуације именоване и приписане предикатом” (Станојчић/Поповић 2014: 235). С друге стране, да је улога субјекатског појма од кључне важности за радњу налазимо код И. Прањковића који истиче да је у питању „подмет од којег полази каква радња или као предмет који покреће радњу, као покретач радње, као ознака за оно о чему је реч у реченици” (Силић/Прањковић 2007: 293). Слично овоме и М. Миновић

посебно издваја улоге вршиоца радње, узрочника збивања, носиоца стања и другога „чему се предикатом нешто приписује” (Миновић 1987: 32). Ипак, најразгранатији инвентар улога граматичког субјекта наводи В. Ружић (Ружић 2005: 488), очито у духу руских функционалиста, где значењима агенса и пацијенса равноправно додаје и она попут реципијенса, перципијента, егзистента, посесора, каузатора, носиоца особине, објекта локализације итд., чиме је имплицитно сигнализирала да се улога граматичког субјекта не може одредити унапред, без идентификовања типа процеса или односа у који ступа субјекатски појам. Ових неколико навода из општих граматичких приручника српског језика доказују да се граматичка и значењска важност субјекта за реченицу не могу раздвојити, тим пре што се у сферу субјекта доминантно, иако не и искључиво, смешта исходиште самога процеса, будући да се њиме, у Белићевом смислу, означава његов „фактор” (Белић 1998: 487). Премда се чини да је о субјекатским значењима много тога речено, преостали слободан простор отварају различите граматичке и лексичке комбинаторичке варијације које омогућују две ствари: (а) да се прецизније одреде околности, граматичке и посебно лексичкосемантичке, под којима се одређена улога субјекта развија, и (б) да се инвентар улога субјекта употпуни и прошири значењима типичним за друге граматичке категорије, као што су то предикат или адвербијали и сл. Последња два става заузимају централно место у нашем раду.

3. Значења граматичког субјекта

Као што смо напред рекли, при утврђивању субјекатскога значења неопходно је установити три важна показатеља:

- (а) лексичкосемантичка обележја управног глагола или предиката;
- (б) лексичкосемантичка обележја именице на субјекатској позицији, и
- (в) граматички образац у који је субјекат интегрисан.

Тврдња да се субјектом даје податак о учеснику, или носиоцу, ситуације коме се приписује оно што се исказује управним глаголом или пак предикатом, хтели ми то или не, овај реченични члан доводи у непосредну зависност управо од финитума, а разлог је веома једноставан – облик учешћа у радњи или процесу субјекатског појма је немогуће утврдити док се не установи тип радње или процеса. С друге стране, док глаголи означавају најразличитије процесе, нпр. радње, стања или пак збивања у најопштијем смислу, дотле субјекат који везују даје податак о носиоцу тих радњи, стања или пак збивања. Ово је један од кључних разлога зашто је више него оправдано користити се општијим појмовним апаратом, какав је управо семантички субјекат или актор, као својеврсни протоагенс, односно макроагенс (Фоли/Ван Валин 1984: 32, 59; Бондарко 2002: 591, 597). Наиме, будући да је реч о истом типу граматичког односа између финитума и једног члана реченице – једне његове функционалне пројекције, тј. допуне, по методологији генеративне и денденцијалне граматике – чини се сасвим умесним за овај граматички однос

пронаћи одговарајући значењски еквивалент, који, што је веома важно, не искључује мање или веће значењске варијације.

Зато, у бити, о истом општем типу односа говоримо када субјекат означава носиоца, или покретача, какве конкретне радње – физичке, когнитивне, перцептивне, емоционалне или чулне – одређенога стања или пак постојања. Стога је семантички субјекат само општа улога, хиперулога или макроулога, која обједињује друге специфичне улоге, какве су агенс, експеријент или егзистивијент (Всеволодова 2000: 141–146).

3.1. У свим наведеним случајевима, значењски интегритет субјекта условљен је или одређен значењем управног глагола, односно предиката, што на особит начин показују и наредни примери:

- (1) [...] једно ми служи за писање прича, а друго да кажем Влади да се носи дођавола (П).
- (2) Сода бикарбона измешана са мало воде одлично је средство за пилинг [...] (П).

Глаголима типа *служити* и *користити*, као и одговарајућим копулативним конструкцијама по моделу *бити инструмент/оруђе/средство* итд., успоставља се инструментна перспектива у реченици, када граматички субјекат означава агенсово радно средство, односно атипични објекат, што унеколико поткрепљује Белићеву тезу о одредбеној улози предиката, с том разликом да овде под одредбеношћу сматрамо његову способност да идентификује облик учешћа субјекатаског појма у радњи.

3.1.1. Међутим, сама лексичкосемантичка обележја субјекта у немалом броју случајева ову врсту зависности донекле доводе у питање. Нпр.:

- (3) На првом месту, овај догађај говори о значају лидерства у политичкој организацији (П).

Премда глагол *говорити*, разуме се у активној форми, реченичном субјекту обезбеђује агентивну интерпретацију, с обзиром на то да је реч о месту где је похрањена информација о покретачу радње, тј. говорнику, у последњем примеру сметњу представља неактантни карактер именице *догађај*, што нас суочава са једним веома важним логичкосемантичким феноменом, а то је предодређеност или непреододређеност појма за какву улогу. Дакле, како се именицом *догађај* не упућује на учесника ситуације већ на другу ситуацију, то представља кључну препреку за њену агентивну интерпретацију. С друге стране, непосредном последицом немогућности да реч испуни улогу намењену одговарајућој синтаксичкој јединици јавља се тзв. алтернативни распоред улога или пропозиционих чланова, што у конкретном примеру значи да се улога агенса радње прераспоређује на позицију у реченици где се могу наћи преостали актанти, а то је дативни индиректни објекат – нпр. *ми* или *нам*.

Питања која се овом приликом намећу су следећа: Која улога онда припада граматичком субјекту? Који ситуациони тип означава глагол *говорити*?

Како догађаји немају способност говорења, а након говорења у свести саговорника остаје садржај говорне делатности, то поткрепљује стајалиште да се глаголом *говорити* не означава више комуникативни већ когнитивни тип ситуације, што је иначе типично за глагол *знати*. С друге стране, будући да поменутог сазнања или знања о свету нема без каквог спољног импулса, у овом случају целога догађаја, укидање агентивности субјекта спроведено је на рачун каузалности, тим лакше што се каузалност темељи на пропозиционалности. Зато анализирани пример и може бити интерпретиран једино на следећи начин:

- (4) На основу овог догађаја знам да је лидерство у политичкој организацији значајно.

Иако се у виду начела може рећи да је значење агенса инкомпатибилно са обележјем живо /-/, то ипак треба узети са резервом, нарочито када је реченица обликована уз активирање метонимије 'творевина агенса за сам агенс'. У таквим примерима говоримо о тзв. метонимијском агенсу, нпр.:

- (5) Роман говори о недавној агресији НАТО-а на нашу земљу (ПКД).

3.1.2. Када пак имамо на уму граматички облик реченице и у њој план распореда пропозиционих чланова, тада примарно мислимо на активно–пасивну опозицију, где активна перспектива обезбеђује реализацију семантичког субјекта а пасивна семантичког објекта на позицији граматичког субјекта (Бондарко 2002: 603), као у:

- (6) Ана је појела сендвич.
(7) Сендвич је поједен.

Иако у начелу граматичке законитости регулишу везу форме и значења, нису ни ретки ни неуобичајени случајеви где је одступање од задате норме сасвим регуларно. Тако, нетипичну интерпретацију граматичког субјекта у активним реченицама бележимо у следећим примерима:

- (8) Медојевић је објаснио да је информацију добио од 'контаката у Вашингтону' (П).
(9) За само неколико минута погинуло је 20 становника Алексинца, који је у ноћи страве и ужаса претрпео велика разарања [...] (П).
(10) У употребу улазе врући чешљеви, увијачи косе и помаде како би коса била мека, глатка, густа и коврцава [...] (П).

Када реченице конституишу глаголи у активном облику, агентивна интерпретација се намеће као први избор, мада лексичкосемантичке околности наговештавају сасвим другачији исход анализе – што због глагола *добити* и *претрпети*, што због именица *чешљеви*, *увијачи* и *помаде*, које стоје на позицији субјекта. Наиме, и *добити* и *претрпети* граматикализују неагентивну перспективу у реченици, указујући да радња није усмерена од субјекатског појма већ управо ка њему, због чега се прималац информације поима као адресат, а објекат разарања као пацијент. С друге стране, именицама *чешљеви*, *увијачи* и *помаде* уводе се појмови некомпатибилни са радњом кретања *ући*,

што је проседе омогућен метафоричним сценариом персонификације, и то на основу двоструке метонимијске замене – предметног објекта за лице које га уводи и последичне радње за узрочну радњу [← Неко је увео у употребу чешљеве, увијаче и помаде]. Како је у сва три примера, видели смо, граматикализована тзв. објекатска перспектива, оправдано је сматрати их специјалним обликом пасивне дијатезе, или прецизније – лексичким или контекстуалним пасивом (Бондарко 2002: 604; Пипер 2005: 631).

Међутим, као што се активним формама неретко успоставља пасивна перспектива, тако се, последично, и пасивним формама понекад успоставља активна, или медијална, перспектива, нпр.:

(11) Гома је данас обузета паником, тврде извештачи са лица места (П).

Захваљујући свему овоме је могуће извести правило по којем се и у граматичким дериватима, какав је пасив, изведеним из активне реченице са атипичним распоредом улога, нпр. *Паника обузима Гому*, једном успостављена атипичност наставља чувати, што све заједно узев илуструје моћ, или надмоћ, лексичке селекције приликом интерпретације значења реченице и појединих њених чланова.

3.2. У досадашњем току рада углавном смо се ограничили на тзв. актантну перспективу реченице, а она подразумева да се субјектом означава лице ангажовано у ситуацији, било као вршилац радње било као њен објекат, на шта је релативно често и скретана пажња у литератури. Ипак, вредни научне пажње су, сматрамо, подједнако и примери где је, на пример, граматикализована сирконстантна, предикаторска и класификаторска перспектива. Нпр.:

(12) Средина јуна је време цветања Тисе (П).

(13) А продаја кућа и имања узима маха (П).

(14) Краси га, као старе музиколошке записе, нека рудиментарна аутентичност (П).

3.2.1. Како је још својевремено Ј. Тенијер ову категорију дефинисао, сирконстантима се у реченицу уводи податак о околностима под којима се врши глаголом означена радња (Тенијер 1969: 102), а то је *место, време, узрок, последица, услов, начин* и сл. Типична граматичка форма за изражавање овог типа значења јесу адвербијали, па ипак, у копулативним именским конструкцијама могуће је на позицију граматичке теме, тј. граматичког субјекта, померити податак о одговарајућој ситуационој околности (Алановић 2018б: 40–41). Овај вид померања омогућују именице у функцији главе предикативне допуне, као што су:

(а) *место*

(15) Воз је место сусрета два странца [...] (П).

(б) *време*

(16) То је време сурових обрачуна (ДК).

(в) *узрок*

(17) Душа је узрок жалости у животу (МЦ).

(г) *последица*

(18) [...] а сам штрајк је последица стања у култури из претходних година (П).

(д) *услов*

(19) [...] усвајање принципа толеранције је услов слободног, цивилизованог живота [...] (П).

(ђ) *начин* итд.

(20) Филозофија је начин да се ти антагонизми помире без физичког убијања (НИН).

Способност субјекта да изрази околсно значење подједнако зависи од типа реченичне конструкције и лексичкосемантичких обележја главе предикативне допуне. Прво, копулативним конструкцијама се субјекатски појам квалификује, категоризује или идентификује, једном речју класификује, и друго, главом предикативне допуне непосредно се указује на његову специфичну улогу у ситуацији, тј. у радњи. То практично значи да се, изузев тематизованог сирконстанта, сви остали пропозициони чланови реализују на зависним позицијама унутар предикативне допуне, нпр. *место сусрета*_{проп. пред.} *слависта*_{проп. субј.}

3.2.2 Нешто је другачија ситуација у структурама где субјекат има предикаторско значење, посебно ако имамо у виду потешкоће да се утврде међу-конституентске границе.

Предикаторским типом субјекта називамо експоненте пропозиционог предиката, што на синтагматској равни значи да се на овој позицији налази семантичко језгро предикативности (Алановић 2017: 100), као у:

(21) Последњих година расте интересовање за професију васпитачица (П).

(22) У међувремену не јењава полемика око могућног постепеног повлачења америчких снага с највећег фронта (П).

Иако се реченице попут последње две с правом анализирају као примери глаголских перифраза, тј. декомпоновани или перифрастични предикати, веома је упитно да ли конструкције *расте интересовање* и *јењава полемика* могу да се третирају као реченични чланови или пак само као делови реченице – у овом случају комбинације финитума и једне његове функционалне пројекције или депенденције – међу којима постоји виши степен интегрисаности или јединства. Мишљења смо да се аутономност интегралних јединица предикатске конструкције не може оспорити, тако да је, изгледа, оптимално решење овакве лексичко-граматичке спојеве сматрати интегратима (Алановић 2018а: 180). А да није реч о једној јединственој синтаксичкој јединици или реченичном члану у ужем смислу речи, потврђује и тест анафоризације којем лако подлежу последњи примери. Нпр.:

- (23) Говори се доста о интересовању за овај позив које непрекидно расте.
 (24) Разговарали смо о овој полемици која срећом полако јењава.

Премда кључна особина субјекта ни у овим интегратима не изостаје, а то је конгруентна веза са финитумом, нпр. *Порасло је интересовање за фићу* и *Производња фиће је лагано јењавала*, оправдано је запитати се где су границе предиката и како га онда уопште дефинишемо. Ако имамо у виду да се границе финитума и предиката нужно не поклапају, онда не чуди што депенденцијалисти не разматрају посебно потоњу категорију, а разлог је једноставан – предикат је функционалносемантичка јединица, дакле, део реченице који даје податак о каквом процесу, при чему тај део реченице чине, уз финитум, и друге њене јединице (Алановић 2018а: 190). Зато је овакав предикат интеграт чије је финитум структурно језгро, док је оно семантичко на некој другој позицији у реченици, нпр. *Упао је у дугове* и *Узео је реч*. Иако изван нашег тренутног интересовања, корисно је напоменути да је кључни услов за настанак интеграта функционална реализација финитног глагола, која, на пример, предвиђа да глаголи *расти* и *јењавати* у примерима (21) и (22) означавају интензитетска својства радњи 'интересовати се' и 'полемисати'.

3.2.3. Да рад овог типа има итекако смисла илуструје и податак да је у тзв. традиционалним освртима на значењски потенцијал субјекта било речи само о томе да се на овој позицији даје информација о носиоцу особине или својства, али није поменуто да се субјектом може увести податак о самој особини или својству, а такви примери су управо следећи:

- (25) Краси га дисциплина [...] (П).
 (26) [...] додаје да је осиноост главна одлика ових возача (П).

Класификаторско значење субјекта, видимо на основу последња два примера, среће се барем у два граматичка модела, где први конституишу прелазни глаголи типа *карактерисати*, *красити*, *одликовати* и сл., док други копулативни глагол *јесам/бити* чију предикативну допуну конституишу именице типа *карактеристика*, *одлика*, *особина* и сл., разуме се, заједно са својим сателитима. Премда не треба посебно доказивати да су анализирани примери барем делимични синоними конструкција *Он је дисциплинован* и *Они су осинони*, класификаторска перспектива у реченици служи не само да се у први план постави својство а не његов носилац већ и да се дато својство одреди као стална и кључна особина. Коначно, како субјекат даје податак о својству, законитости организовања конструкције намећу начин да се увече носилац својства – формом објекта или пак атрибутуом, конгруентним или неконгруентним, у оквиру предикативне синтагме.

3.2.4. И на самом крају, у засебну групу 'посебних' значења сврставамо и она која припадају категорији аспектуалности и модалности, када се субјектом одређује фаза радње, односно модални оквир за пропозициони садржај који лежи у основи реченице (Алановић 2018б: 41). Разуме се, у зависности од лексичког значења именице на овој функцији могуће је извести класификацију фазних или модалних оператора. Нпр.:

- (27) Да ли је дошао крај периода преговарања? (П).
 (28) Ближи се почетак владавине бројева [...] (ПКД).
 (29) Остаје, вечно, потреба да човек буде умешан, и да ласка, суверену (МЦ).
 (30) [...] постоји спремност да се утиче на промену таквог политичког положаја [...] (П).
 (31) Зато је изостала могућност да чујемо њихове утиске о тријумфу у Новом Саду (П).
 (32) Све више јача жеља да се решавају проблеми полазећи од актуелне сврсисходности (П).

Иако неки од наведених примера располажу различитим могућностима граматикализације појединих пропозиционих чланова, њихова заједничка одлика јесте да је пропозициони садржај реченице уведен у допунској конструкцији уз фазне операторе, типа *почетак* и *крај*, односно у допунској клаузи уз модалне операторе, типа *потреба*, *спремност*, *могућност* и *жеља*. И још нешто. Реченице са именичким модалним операторима показују да број клауза и број пропозиција не мора бити пропорционалан, што говори о тесној повезаности њихових садржаја.

4. Закључак

Може се лако некоме учинити да нам је намера била да оспоримо опште-прихваћене ставове о значењским ресурсима граматичког субјекта, мада је, мислимо, прави избор речи – да их допунимо или донекле употпунимо. Овакав закључак је тим пре оправданији ако имамо у виду да смо се у раду претежно бавили примерима који гравитирају периферним језичким појавама.

Све досад изнето у раду говори у прилог двама премисама, а то је да значење субјекта регулишу граматички тип конструкције, као и одговарајућа лексикосемантичка обележја – и глагола и других чланова реченице. Ипак, немогуће је отети се утиску да се граматичке законитости релативно лако неутралишу адекватним избором речи, што доказује да реченицом, посебно њеним значењем, управљају различити мисаони механизми, чији је заједнички именитељ – метафора.

И коначно, на могуће питање о томе шта се налази у основи стратегије да се овако разнородна значења субјекту припишу, истина са неједнаком учесталошћу, одговор је само један, а то је комуникативна потреба да се у окриље граматичке теме сместе различити елементи сцене, или ситуације, али и изразе различити начини поимања дате сцене и односа у њој (Дик 1997: 247).

ИЗВОРИ

Грађа је преузета током августа и септембра 2018. са сајта www.korpus.matf.bg.ac.rs, а тачан списак извора је: ДК – Данило Киш, *Живот, литература*; МЦ – Милош Црњански, *Сеобе 2*; НИН – *Недељне информативне новине*; П – *Политика*; ПКД – *Политикин културни додатак*.

ЛИТЕРАТУРА

- Алановић 2017:** Миливој Алановић, Функционална употреба речи: глаголи између лексичке и граматичке службе, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LX/2, 87–117.
- Алановић 2018а:** Миливој Алановић, У потрази за реченичним предикатом – два пута, исти циљ, *Славистика*, XXII/1, 178–192.
- Алановић 2018б:** Миливој Алановић, Утицај лексичке селекције на значењску структуру конструкције, у: Рајна Драгићевић и Вељко Брборић (Ур.), *Српска славистика, Том I, Језик*, Београд: Савез славистичких друштава Србије, 37–48.
- Белић 1998:** Александар Белић, *Опита лингвистика* (прир. Милка Ивић), Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Бондарко 2002:** Александр Бондарко, *Теорија значења в системе функционалне грамматики: на материале руског језика*, Москва: Језици славјанској културе.
- Всеволодова 2000:** Маја Всеволодова, *Теорија функционално-комуникативног синтаксиса*, Москва: МГУ.
- Дик 1997:** Simon C. Dik, *The Theory of Functional Grammar. Part 1: The Structure of the clause*, Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Миновић 1987:** Milivoje Minović, *Sintaksa srpskohrvatskog/hrvatskosrpskog književnog jezika za više škole. Rečenica, padeži, glagoli*, Sarajevo: Svjetlost.
- Мразовић 2009:** Pavica Mrazović, *Gramatika srpskog jezika za strance*, Novi Sad – Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Пипер 2005:** Предраг Пипер и др., *Синтакса савременог српског језика. Проста реченица*, Београд: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска.
- Пипер/Клајн 2013:** Предраг Пипер, Иван Клајн, *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Ружић 2005:** Владислава Ружић, Проста реченица као синтаксичка целина, у: Предраг Пипер и др., *Синтакса савременог српског језика. Проста реченица*, Београд: Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, стр. 477–571.
- Силић/Прањковић 2007:** Josip Silić, Ivo Pranjković, *Gramatika hrvatskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga.

- Станојчић/Поповић 2014:** Живојин Станојчић, Љубомир Поповић, *Граматика српског језика за гимназије и средње школе*, Београд: Завод за уџбенике.
- Стевановић 1979:** Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II*, Београд: Научна књига.
- Тенијер 1969:** Lucien Tesnière, *Éléments de syntaxe structurale*, Paris: Éditions Klincksieck.
- Фолл/Ван Валин 1984:** William A. Foley, Robert D. Van Valin, Jr., *Functional syntax and universal grammar*, Cambridge: CUP.

Milivoj B. Alanović

THE MEANING OF THE GRAMMATICAL SUBJECT

Summary

The most important task of this study is to complete our knowledge about the semantic potential of the grammatical subject, where the central place in this work belongs to the semantic roles that can be assessed to this grammatical category.

Key words: Serbian language, grammatical subject, semantic roles.